

Kemikalier i varor som kommer i kontakt med livsmedel

Tillsynsprojekt i samarbete mellan
Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm

VI SKALL STRÄVA EFTER STÄNDIGA FÖRBÄTTRINGAR!

För att bli trovärdiga i vår roll som tillsynsmyndighet måste vi visa att vi ställer krav på oss själva. Genom att skaffa oss egen erfarenhet av miljöledning blir vi en bättre samarbetspartner till företag, organisationer och enskilda i deras miljöarbete.

Miljöpolicy

Miljöförvaltningen arbetar på uppdrag av miljö- och klimatnämnden för att nå visionen om den långsiktigt hållbara utvecklingen av staden. För att vi ska bli framgångsrika är det viktigt att vi i alla situationer uppfattas som goda förebilder.

Vår egen påverkan

Vi ska när vi utför vårt arbete vara medvetna om vår egen miljöpåverkan.

Denna påverkan uppkommer som följd av innehållet i de tjänster vi producerar och hur vi till exempel utnyttjar våra lokaler, reser i tjänsten och gör våra inköp.

Ständiga förbättringar

Vi ska arbeta för att åstadkomma ständiga förbättringar när det gäller vårt miljöarbete.

Detta innefattar både direkt som indirekt påverkan.

Bli ledande

Vi ska med vår egen miljöanpassning ligga över de krav vi som tillsynsmyndighet ställer på andra.

Detta innebär att vi med god marginal följer de lagar och andra bestämmelser som gäller för vår verksamhet samt att vi med detta åtar oss att bedriva ett förebyggande miljöarbete.

Samarbete med andra

Vi ska ständigt arbeta med att utveckla miljöarbetet genom samarbete och utbyte med andra aktörer.

Vi själva som resurs

Vi ska nå goda resultat i miljöarbetet genom kunnig och engagerad personal som ansvarsfullt och med helhetsperspektiv tar aktiv del i arbetet. Förvaltningen satsar kontinuerligt på utbildning och information för att alla anställda ska kunna ta ansvar i enlighet med budget och interna miljömål.

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
Bakgrund	3
Storstadssamarbetet	3
Projektets syfte och mål	3
Kemikalier i material som kommer i kontakt med livsmedel - och deras miljö och hälsorisker.....	3
<i>Aniliner</i>	4
<i>PFOS/PFOA</i>	4
<i>Ftalater</i>	4
<i>Kortkedjiga klorparaffiner, SCCP</i>	4
Lagstiftning	4
<i>Reach - förordningen (EG) nr 1907/2006</i>	4
<i>Förordning (EG) nr 850/2004 om långlivade organiska föroreningar- "POP:s förordningen"</i>	5
<i>Miljöbalken</i>	5
<i>Livsmedelslagstiftning</i>	5
Metod	6
Genomförande	6
<i>Butik, vara för analys och analysparameter</i>	6
Resultat	8
Checklistans frågor.....	8
<i>Finns kunskap om informationsplikten (Reach artikel 33) i butiken?</i>	8
<i>Finns kunskap om förbjudna/begränsade ämnen i varor i butiken?</i>	9
<i>Ställer butiken/företaget kemikaliekraV på leverantörerna?</i>	9
<i>Efterfrågad dokumentation om utvalda varor</i>	10
Analysresultat.....	10
<i>Ftalater och kortkedjiga klorparaffiner</i>	10
<i>Aniliner</i>	11
<i>PFOS/PFOA</i>	11
Jämförelse med tidigare projekt	11
Slutsatser	12
Bilagor	14

Sammanfattning

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg samarbetar kring kemikalietillsynen med fokus på kemikalier i varor. I den här rapporten presenterar vi resultatet från tillsynsprojektet "kemikalier i varor som kommer i kontakt med livsmedel".

Syftet med att besöka butiker som säljer varor som kommer i kontakt med livsmedel har bland annat varit att kontrollera och höja butikernas kunskap om kemikalier i varor. Analyser gjordes för att få en uppfattning om farliga kemikalier finns i dessa varor.

Tillsynen utgick från reglerna om kemikalier i varor i de europeiska kemikalielagstiftningarna Reach, POP:s (om långlivade organiska föroreningar) samt miljöbalken. Dock inte enligt livsmedelslagstiftningen.

Plaster kan innehålla skadliga kemikalier, till exempel mjukgörande ftalater och kortkedjiga klorparaffiner (SCCP). Varor med ytaktiva egenskaper kan innehålla PFOS och PFOA, och aniliner har påträffats i kösredskap av polyamidplast. Ftalater kan ha hormonstörande egenskaper, SCCP och PFOS/PFOA är persistenta och aniliner misstänks vara cancerframkallande.

De flesta butiksinnehavare känner till att det finns regler om kemikalier i varor och har rutiner för att uppfylla informationsplikten gentemot sina kunder. Det finns dock fortfarande många butiker som saknar tillräcklig kunskap för att kunna ställa krav vid inköp av varor. Hälften av butikerna har skriftliga leverantörsavtal som reglerar kemikalier i varor, merparten av dessa tillhör större kedjor.

Vi lät analysera varor av plast såsom matlådor och stekspadar och ytbehandlade papper/metallvaror såsom bakplåtspapper, ugnsdunkar och bakformar. Analyserna påvisade inga detekterbara halter, eller väldigt låga halter, av de utvalda kemikalierna. Dessa stickprov utgör endast en liten del av sortimentet i butikerna och endast ett urval av butiker har besökts. Fler analyser skulle behöva göras för att få en mer komplett bild. Men hittills verkar det glädjande nog som om att denna produktgrupp inte innehåller dessa kemikalier.

Bakgrund

Storstadssamarbetet

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg samarbetar kring kemikalietillsynen med fokus på kemikalier i varor. Tillsynen stäms av med Kemikalieinspektionen. Genom samarbetet kan förvaltningarna samordna sina resurser och nå ett större antal aktörer i landet, vilket ger ett större genomslag. Samarbetet bidrar också till vår kunskapsutveckling. Vi har tagit fram gemensamma bedömningsgrunder och checklistor för att göra tillsynen så likvärdig som möjligt. Tillsynen har ofta fokus på varor som barn och unga direkt eller indirekt kan komma i kontakt med, och som därmed utgör en risk för att denna grupp exponeras för farliga kemikalier.

Projektets syfte och mål

Syftet med projektet har varit att kontrollera hur butikernas egenkontroll fungerar och att med stickprov låta analysera varor för att kontrollera om de innehåller förbjudna eller begränsade ämnen eller ämnen på kandidatförteckningen. Några risker vi såg med de utvalda varorna var att de skulle kunna överföra farliga ämnen till maten, och att barn kommer i kontakt med varorna i hemmet. Syftet har också varit att göra företagen medvetna om varors betydelse för spridning av kemikalier och att synliggöra deras möjlighet att påverka genom att till exempel ställa krav på leverantörer och välja att erbjuda ett sortiment som inte innehåller farliga kemikalier.

Kemikalier i material som kommer i kontakt med livsmedel - och deras miljö och hälsorisker

Det finns en mängd varor tillverkade i många olika material som kan komma i kontakt med livsmedel. Vi valde att avgränsa våra analyser till plastmaterial, såsom matlådor och stekspadar och ytbehandlade material som t.ex bakplåtspapper och ugnsdugor. Avgränsningen gjordes eftersom mjukgjorda plaster kan innehålla hormonstörande ftalater och persistenta kortkedjiga klorparaffiner. I köksredskap av polyamidplast har man påträffat skadliga aniliner. Perfluorerade kemikalier som PFOS och PFOA används för att göra ytor vatten, fett och smutsavvisande, det vill säga önskvärda egenskaper för flera varor som kommer i kontakt med livsmedel.

Vi har ställt frågor om hur butiker arbetar för att minimera risken att skadliga kemikalier förekommer i varor i butikernas utbud. Vi har låtit analysera ämnen som finns på kandidatförteckningen (ftalater, kortkedjiga klorparaffiner, aniliner och PFOA) och ämnen som är begränsade i POP:s förordningen (PFOS och kortkedjiga klorparaffiner).

Aniliner

Vi valde att avgränsa analysen till att omfatta 3 av de 11 aniliner som finns på kandidatförteckningen. Dessa tre kan förekomma i just plastvaror. Det är förbjudet att använda aniliner i material som kommer i kontakt med mat. Aniliner kan finnas i polyamidplaster. På livsmedelsverkets hemsida kan man läsa att man inom EU upptäckt fall där skadliga ämnen från framförallt svarta köksredskap av polyamidplast läckt ut i mat. MDA, som är en typ av anilin, kan skada arvsanlagen och öka risken för cancer. MDA kan eventuellt komma från färgämnen eller ha använts för att härda polyamidplasten. Ämnet används främst inom plastindustrin men också för att framställa insektsdödande medel, gummiprodukter, läkemedel och färger.

PFOS/PFOA

PFOS är reglerat i POP:s förordningen och PFOA finns på kandidatförteckningen. Högfluorerade kemikalier används för att göra ytor vatten-, fett- och smutsavvisande. Livsmedelförpackningar där man önskar fettavvisande egenskaper kan vara behandlade. PFOS är persistent, bioackumulerande och toxiskt. Det är reproduktionsstörande, giftigt för vattenlevande organismer och misstänks vara cancerframkallande. PFOA bryts inte heller ner i naturen.

Ftalater

Vi analyserade varorna med avseende på 14 olika ftalater. Flera ftalater finns med på kandidatförteckningen och några ftalater är förbjudna i leksaker och barnavårdsartiklar. Ftalater används till exempel som mjukgörare i plaster och kan utsöndras från plasten och tas upp av kroppen. Plaster kan innehålla upp till 50 % mjukgörare. Vissa ftalater är hormonstörande och de kan också påverka fortplantningsförmågan.

Kortkedjiga klorparaffiner, SCCP

Kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) är förbjudna enligt POPs förordningen, och de finns också med på kandidatförteckningen. De används som mjukgörare och flamskyddsmedel i plast och gummi. SCCP är mycket långlivade och är skadliga för vattenlevande organismer.

Lagstiftning

Reach - förordningen (EG) nr 1907/2006

Artikel 59, Kandidatförteckningen

Kandidatförteckningen är en lista över särskilt farliga ämnen, substanses of very high concern (SVHC-ämnen). Ämnena har egenskaper som kan medföra allvarliga effekter på människors hälsa och på miljön. Den europeiska kemikaliemyndigheten Echa uppdaterar listan med nya ämnen två gånger per

år. 11 av de 14 ftalater vi lät analysera, SCCP och PFOA finns upptagna på kandidatförteckningen.

Artikel 33, informationsplikten

Informationsplikten innebär att återförsäljare i alla led, även butiker, ska lämna information om en vara innehåller några ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1vikt%. Informationen ska innehålla uppgifter om åtminstone ämnets namn. Den ska lämnas direkt vid överlåtelse till yrkesmässiga kunder. Konsumenter har, på begäran, rätt att få informationen inom 45 dagar.

Det finns inget undantag från Reachförordningen vad gäller material som kommer i kontakt med livsmedel.

Förordning (EG) nr 850/2004 om långlivade organiska föroreningar- "POP:s förordningen"

Förordningen förbjuder eller begränsar användningen av långlivade organiska föroreningar. Kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) och PFOS får inte framställas, släppas ut på marknaden eller användas som beståndsdelar i artiklar.

Miljöbalken

Miljöbalken ställer bland annat krav på att den som bedriver en verksamhet är skyldig att skaffa sig den kunskap och vidta de försiktighetsmått som behövs för att skydda människors hälsa och miljön (Hänsynsreglerna). Farliga kemikalier i varor ska bytas ut mot mindre farliga när det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt och verksamheten ska ha en bra egenkontroll.

Livsmedelslagstiftning

Det finns specifika bestämmelser för material och produkter som kommer i kontakt med livsmedel i EU-gemensam och nationell lag. Livsmedelsverket har det övergripande ansvaret för kontrollen av material som kommer i kontakt med livsmedel. Det saknas dock en utpekad myndighet som har ansvaret för kontrollen i detaljhandeln utifrån livsmedelslagstiftningen. I projektet har vi utövat tillsyn över miljöbalken, Reach och POP:s förordningen.

Av livsmedelslagstiftningen framgår att material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel inte får överföra ämnen till livsmedlet i sådana mängder att de utgör en fara för människors hälsa. Den får heller inte, medföra en oacceptabel förändring av livsmedlets sammansättning eller försämra dess smak och lukt. Konsumenterna får inte heller vilseledas genom det sätt på vilket ett material eller en produkt märks, marknadsförs och presenteras. Den övergripande lagstiftningen är förordning (EG) nr 1935/2004 – om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

I plastförordning (EG) nr 10/2011 finns en positivlista över ämnen som är godkända att använda i plast. I förordningen regleras även användningsområden för vissa plaster, gränsvärden och hur migrationstester ska utföras.

Metod

Genomförande

I projektet besökte vi 35 butiker som har ett sortiment som innehåller varor som kan komma i kontakt med livsmedel. Vi skickade ut ett brev inför besöket där vi förklarade bakgrunden till besöken. Därefter ringde vi och bokade tid för besök och mejlade ut en checklista till butikerna så att de kunde förbereda sig inför besöket.

Vi informerade Kemikalieinspektionen inför projektet. Vi informerade också berörda branschorganisationer.

Frågorna vi ställde vid besöken handlade om butikens kunskap om miljö- och kemikalielagstiftning och butikens egenkontroll/rutiner. Vid besöket valdes 2 varor för vilka butiken ombads redovisa varornas eventuella innehåll av ämnen på kandidatförteckningen. En av de utvalda varorna köpte vi för att också låta analysera på laboratorium. Vi sammanfattade besöken i en inspektionsrapport till butikerna. När analysresultaten var klara informerade vi butiken.

Butik, vara för analys och analysparameter

Göteborg	Stockholm	Helsingborg	Malmö
<i>Åhléns</i> bakformar PFOS/PFOA	<i>Cordon Bleu</i> ugnsduk PFOS/PFOA	<i>Willys</i> köksslev anilin	<i>Cool stuff</i> hamburgerpress anilin
<i>Ica Maxi</i> ugnsduk PFOS/PFOA	<i>Handelshuset</i> flaska ftalater/SCCP spatel anilin	<i>Lagerhouse</i> vispskål anilin	<i>Kökskompaniet</i> bringare klar ftalater/SCCP
<i>ÖoB</i> bakformar PFOS/PFOA	<i>Coop Forum</i> tallrik, bestick ftalater/SCCP	<i>Kök och form</i> dekorationsflaska ftalater/SCCP	<i>Fackelmann</i> sked ftalater/SCCP
<i>Järnia</i> Grillgaller PFOS/PFOA	<i>Team Sportia</i> vattenflaska ftalater/SCCP	<i>Partaj</i> silikonlock ftalater/SCCP	<i>City Gross</i> visp anilin ftalater/SCCP
<i>Clas Ohlson</i>	<i>Spisa</i>	<i>Lidl</i>	<i>Söstrene Grene</i>

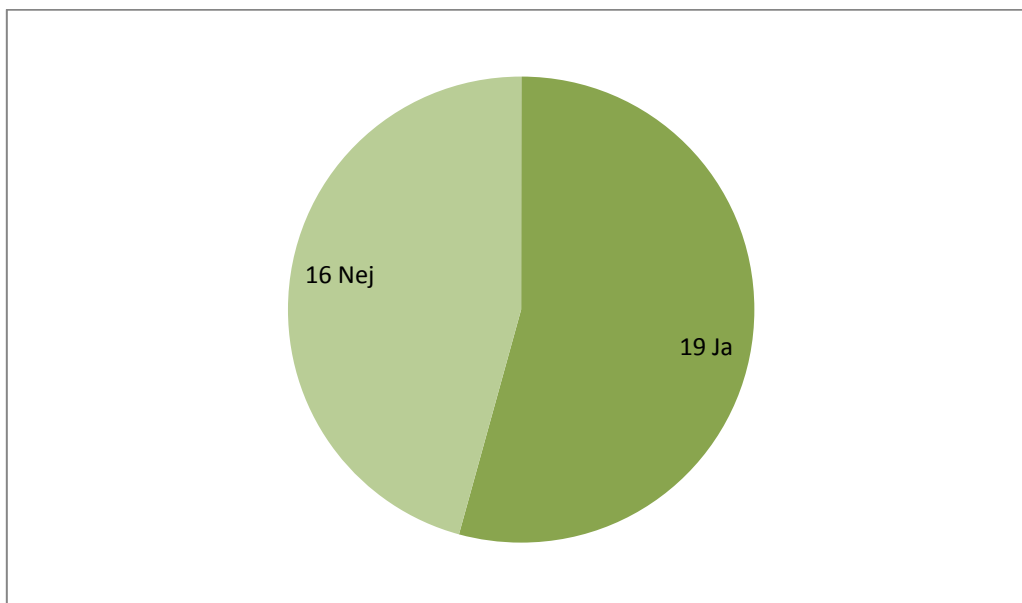
Kemikalier i varor som kommer i kontakt med livsmedel - R 2015:11

bakplåtspapper PFOS/PFOA	vattenflaska ftalater/SCCP	sugrör ftalater/SCCP	vinglas ftalater/SCCP
<i>Cervera</i> stekspade anilin	<i>Lagmati</i> dressingflaska ftalater/SCCP	<i>Kitchen house</i> spritpåse ftalater/SCCP	
<i>Köketcetera</i> skål anilin	<i>Ica Kvantum</i> vattenflaska ftalater/SCCP		
<i>Coop Forum</i> matlåda ftalater/SCCP	<i>Designorget</i> tesil ftalater/SCCP		
<i>Bagaren&kocken</i> isbehållare ftalater/SCCP	<i>Eden</i> mått till kakset ftalater/SCCP		
<i>Verner & Verner</i> citronpress ftalater/SCCP	<i>XXL</i> vattenflaska ftalater/SCCP		
<i>Nille</i> isglassform Ftalater/SCCP	<i>Hemköp</i> matlåda ftalater/SCCP		
	<i>John Wall</i> bakmatta ftalater/SCCP		
	<i>Kitchen lab</i> Bakplåtspapper PFOS/PFOA plastfolie ftalater/SCCP		

Resultat

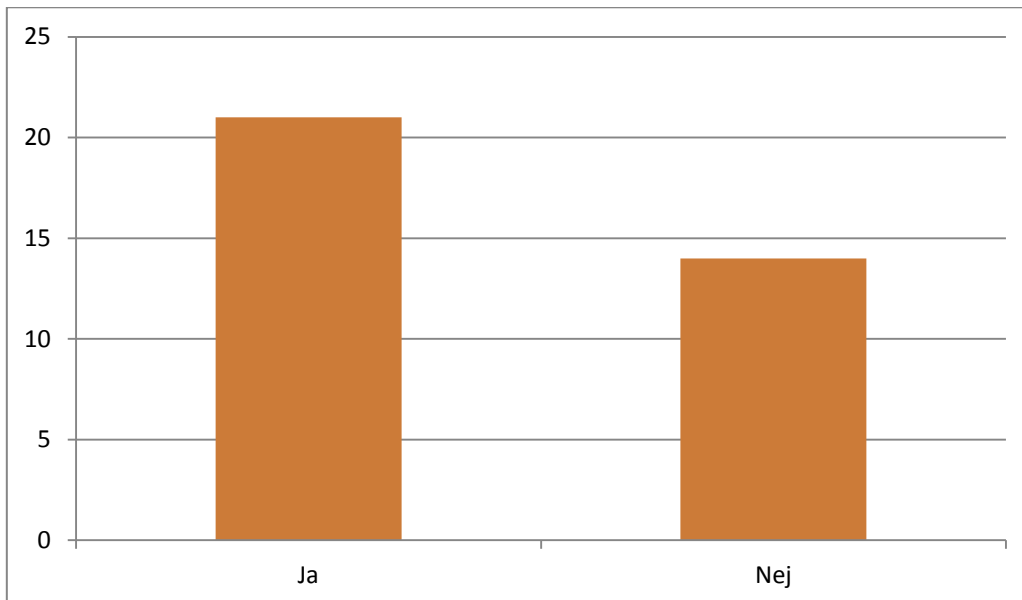
Checklistans frågor

Finns kunskap om informationsplikten (Reach artikel 33) i butiken?

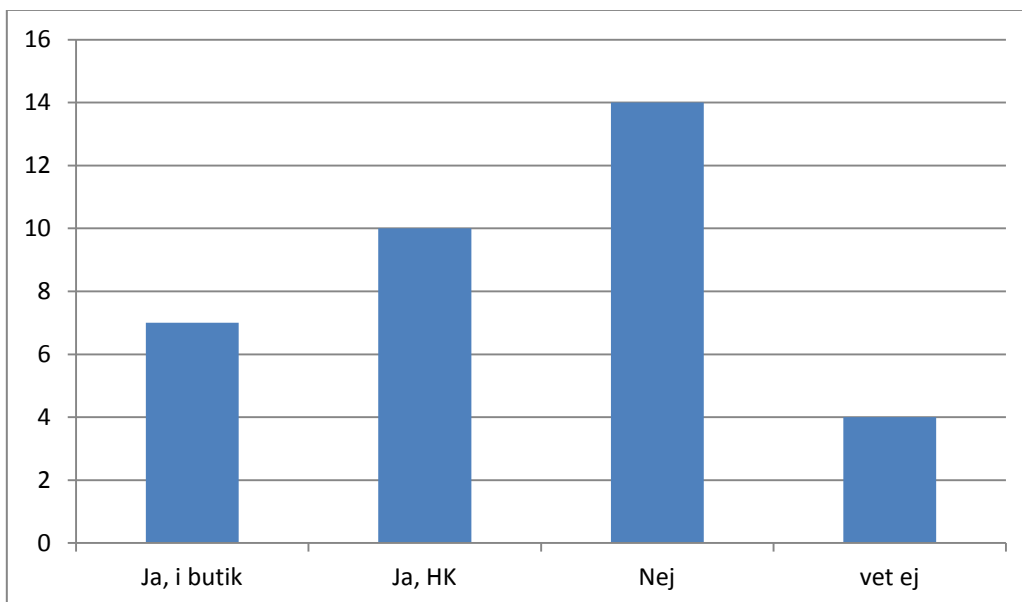
19 av 35 butiker har kunskap om informationsplikten i Reach artikel 33. Vi gjorde bedömningen att det finns tillräckliga rutiner för att kunna leva upp till informationsplikten i 25 av 35 butiker.

Finns kunskap om förbjudna/begränsade ämnen i varor i butiken?

21 av 35 butiker kände till att det finns begränsningsregler för innehåll av vissa ämnen i varor.

Ställer butiken/företaget kemikaliekraV på leverantörerna?

17 butiker ställer kemikaliekraV, muntliga eller skriftliga, på sina leverantörer. Hos 10 av dessa är det huvudkontoret (HK) som ställer kraV och hos 7 är det butiken som ställer kraV. I 2 av de butiker där HK ställt kraVen har butiken också kontrollerat med HK att varorna de säljer inte innehåller begränsade eller

förbjudna ämnen. Av de företag som ställer kemikaliekrav på sina leverantörer följer 12 butiker också upp kraven på något sätt. Det kan till exempel vara genom att göra stickprovsanalyser eller att begära in testrapporter.

Efterfrågad dokumentation om utvalda varor

Vi bad butikerna kontakta sina leverantörer för 2 utvalda varor och fråga om varorna innehåller något ämne på kandidatförteckningen och sedan redovisa till oss hur de skulle svara en kund som frågade med utgång från leverantörens svar.

Vi bad butiken att de för samma varor också skulle redovisa att de inte innehöll begränsade ämnen enligt Reach bilaga XVII och POPs förordningen.

För drygt 70 % av varorna kunde butikerna verifiera att de inte innehöll kandidatlistämnen eller förbjudna ämnen, antingen genom intyg eller i testrapporter. Av dessa bedömde vi att drygt 60 % gav relevanta svar på våra frågor. För 22 varor fick vi inte svar inom utsatt svarstid.

Analysresultat

Vi anlätte laboratoriet Eurofins för analys av de inköpta varorna.

Ftalater och kortkedjiga klorparaffiner

24 varor analyserades med avseende på ftalater och kortkedjiga klorparaffiner. Analysresultatet visade inga detekterbara halter.

Analyserade ftalater:

- Diisobutylphthalat (CAS: 84-69-5),
- Diisodecylphthalat (CAS: 26761-40-0),
- Dibutylphthalat (CAS: 84-74-2),
- Di-n-octylphthalat (CAS: 117-84-0),
- Butylbenzylphthalat (CAS: 85-68-7),
- Di-n-pentylphthalat (CAS: 131-18-0),
- DEHP (CAS: 117-81-7),
- Di-n-hexylphthalat (CAS: 84-75-3),
- Diisopentylphthalat (CAS: 84777-06-0),
- Di-methoxyethylphthalat (CAS: 117-84-0),
- Diisoheptylphthalat (CAS: 71888-89-6),
- N-pentylisopentylphthalat (CAS: 776297-69-9),
- Diisononylphthalat (CAS: 68515-48-0),

- DHNUP (CAS: 68515-42-4) samt
- kortkedjiga klorparaffiner (CAS: 85535-84-8).

Aniliner

7 varor analyserades med avseende på aniliner. Våldigt låga halter detekterades i 3 prover, långt lägre än 0,1 vikt% som är gränsen för att informationsplikten ska gälla.

Analyserade aniliner:

- o-Anisidine (CAS 90-04-0),
- 4,4'-Diaminodiphenylmethane (CAS 101-77-9),
- 4,4'-Diaminodichlordiphenylmethane (CAS 101-14-4).

PFOS/PFOA

7 varor analyserades med avseende på PFOS, perfluorooctane sulfonate (CAS 1763-23-1) och PFOA, perfluorooctanoic acid (CAS 335-67-1).

Analysresultatet visade inga detekterbara halter.

Jämförelse med tidigare projekt

	Lågprisbutiker 2013	Skor&leksaker 2014	Vardagsrum 2014	Livsmedel
Kunskap om artikel 33	14%	57%	38%	54%
OK rutiner för artikel 33	57%	86%	86%	71%
Kunskap om begränsade ämnen	10%	74%	24%	60%
Ställer kemikaliekrav på leverantörer		43%	28%	49%

Butikernas kunskap om artikel 33 och om begränsningarna i Reach har varierat i våra projekt. Likaså har andelen butiker som ställer kemikalierelaterade krav på sina leverantörer varierat.

Slutsatser

Utbudet av varor där avsikten är att de ska komma i kontakt med livsmedel är mycket stort. En mängd olika farliga kemikalier kan också tillsättas den här typen av varor, för att exempelvis ge ytaktiva egenskaper, mjukgörande egenskaper eller som färgsättare. Vi har genom att ställa frågor om kemikalier och analysera varor försökt bilda oss en uppfattning om vilken kunskap butikerna har och om varor som innehåller särskilt farliga kemikalier finns till försäljning.

Vi valde att i våra analyser fokusera på kemikalier som vi tidigare funnit i andra varor, såsom ftalater och kortkedjiga klorparaffiner i plastmaterial och ytpåverkande ämnen såsom PFOS/PFOA i varor med fettavvisande egenskaper. Vi valde också att analysera köksredskap av polyamidplast eftersom det finns undersökningar som visat att de kan innehålla aniliner.

Glädjande nog har stickprovsanalyserna inte visat på några förhöjda halter av de analyserade kemikalierna. I projektet har vi bara analyserat en bråkdel av det utbud av varor som finns i butikerna och analyserna har omfattat ett begränsat antal farliga kemikalier. Därför går det inte att dra slutsatsen att det inte finns några risker med denna varugrupp. Eftersom också livsmedelslagstiftning ställer krav är sannolikt både tillverkare, leverantörer och butiker mer uppmärksamma på kemikalieinnehållet i den här varugruppen. Det kan vara en förklaring till det goda resultatet. Det ligger också nära till hands att man är mer uppmärksam på kemikalieinnehållet i varor som kommer i kontakt med livsmedel.

Att göra heltäckande undersökningar av alla varor är för kostsamt. Därför är det viktigt att butikerna ställer krav, till exempel genom skriftliga leverantörsavtal. Det är viktigt att butikerna arbetar aktivt med miljöfrågor, och att sortimentet i butikerna ska vara sådant att både kunder och butiksägare kan känna sig trygga och veta att varorna är giftfria.

Butikernas kunskap om kemikalier i varor varierar. Resultatet visar att 54 % av butikerna känner till informationsplikten. Vi bedömer ändå att 71 % av butikerna har godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten. Att det är fler beror på att butikerna ofta har som rutin att kontakta sina leverantörer och återkoppla till kund oavsett vilka frågor kunden har. De flesta butiker, 60 %, känner också till att det finns regler avseende kemikalier i varor. Andelen som har tillräckliga kunskaper kanske borde vara högre med tanke på att Reachlagstiftningen snart funnits i 10 år. Men det är en komplex lagstiftning som kan vara svår att ta till sig. Därför är det viktigt med både tillsyn och information så att kunskapen i butikerna blir bättre och att kraven på tillverkare och importörer ökar.

Vi upplever att många butiker litar på sina leverantörer och att de därför inte ställer krav på kemikalieinnehållet i varorna med skriftliga leverantörsavtal. Hälften av butikerna, företrädesvis de större kedjorna, har dock skriftliga avtal som reglerar kemikalieinnehållet i varorna. De följer också ofta upp avtalen

med stickprovsanalyser. Det beror naturligtvis till en viss del på att dessa har större ekonomiska resurser och också att det inom organisationen finns specialister på området. Detta projekt, liksom tidigare projekt, visar dock att även mindre butiker kan ha ett mycket bra miljöarbete trots att de inte har resurser att till exempel göra egna stickprovsanalyser.

Vi efterfrågade dokumentation som styrker att varorna inte innehåller förbjudna/begränsade ämnen eller ämnen på kandidatförteckningen. Flera butiker har skickat in dokumentation som inte svarar på frågan om kemikalieinnehåll enligt Reachlagstiftningen. Istället har dokumentationen visat att varan lever upp till kraven i livsmedelslagstiftningen. Flera butiker har inte skickat in någon dokumentation eller svar alls. När vi enbart fått information om att varan lever upp till kraven i livsmedelslagstiftningen eller annan dokumentation vi inte frågat efter har vi gjort bedömningen att de inte uppfyller informationsplikten, då det inte framgår om det finns förbjudna ämnen eller ämnen på kandidatförteckningen i varan, och en kund följaktligen inte skulle kunna få någon sådan information. Ofta gör butikerna inte heller någon egen bedömning av testrapporter/intyg de får från sin leverantör utan skickar bara dokumenten vidare till oss. För att kunna säga att man uppfyller informationsplikten måste man också kunna ge kunden ett begripligt svar. Vi har i detta projekt försökt underlätta för butikerna genom att ge dem en blankett med tydliga rutor att kryssa i för att sedan skicka tillbaka till oss, men bara ett fåtal butiker har valt att använda denna.

Det är svårt att göra en jämförelse med tidigare projekt. De varugrupper och de butiker vi valt för vår tillsyn är olika i varje projekt. Vår tillsynsmetodik har också förändrats över tid. Frågorna vi ställer och de bedömningar vi gör har utvecklats. Möjligtvis kan vi dra slutsatsen att kunskapen om informationsplikten är större nu än för ett par år sedan, och att butikernas rutiner för att kunna svara är bättre. Även de butikerna vi besöker säger att de märker att deras leverantörer är uppmärksamma på frågan om kemikalier i varor på ett annat sätt nu än för några år sedan.

Vi har kontrollerat butiker och nått ut med vår information. På så sätt har förhoppningsvis butikerna påverkats så att fler väljer att göra medvetna och kemikaliesäkra val när de köper in sina varor. Som en följd av detta kan de också fullgöra sin informationsplikt. Tillsynen medför att många butiker tar kontakt med sina leverantörer och det gör att kemikaliefrågorna aktualiseras i flera led. Som en del i sin egenkontroll bör butikerna ha skriftliga rutiner för sitt kemikalie- och miljöarbete, till exempel för hur de ställer krav i upphandlingar och hur de säkerställer att de kan uppfylla informationsplikten.

Bilagor

1. Brev till butikerna
2. Checklista

Meddelande

Datum:
Darienummer:

Butikensnamn
Postadress

Tillsynsbesök

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg kommer under maj- och juni månad att besöka butiker som säljer varor som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Exempel på sådana varor är tallrikar, vattenflaskor och köksredskap.

Kommunerna har tillsammans med livsmedelsverket tillsyn över butiker som säljer varor som kommer i kontakt med livsmedel. I det här projektet utgår vi från reglerna i Reach-förordningen när vi gör tillsyn.

Tillsynsbesök i er butik

Vi ringer och bokar tid för besök. Vi kommer också att skicka ett formulär med frågor om hur ni arbetar med kemikalier i varor. Det är bra om ni försöker svara på frågorna innan besöket. Det är viktigt att rätt personal är närvarande, butikschef och inköps- eller miljöansvarig.

Vid tillsynsbesöket vill vi:

- I dialog med er visa på företagets möjligheter att påverka och minska användningen av farliga kemikalier i varor
- Veta hur ni hanterar frågor från kunder om kemikalier i varor i enlighet med informationsplikten i Reach
- Veta hur ni ser till att ha kunskap om vilka kemikalier som finns i era varor
- Veta hur ni gör för att försäkra er om att de varor ni säljer inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen
- Ta del av de rutiner ni har för att fullgöra era skyldigheter enligt Reach

Analyser av varor som kommer i kontakt med livsmedel

Under vårt besök kommer vi att köpa en vara från butiken och låta analysera den. Miljöförvaltningen står för analyskostnaderna. Vi kommer att välja en vara av plast eller papper som är avsedd att komma i kontakt med livsmedel. Varan kommer att analyseras avseende ftalater och kortkedjiga klorparaffiner respektive PFOS/PFOA.

Mer information om regelverket

Reach-förordningen är EU:s övergripande regelverk för kemikalier. I den finns det olika delar som rör kemikalier i varor, bl.a. varor som kommer i kontakt med livsmedel. I Reach-förordningen finns listor över ämnen som omfattas av informationsplikt eller är

begränsade i varor enligt bilaga XVII. Ytterligare information finns på Kemikalieinspektionens hemsida, www.kemi.se. I bifogat faktablad finns en sammanfattning av reglerna för kemiska ämnen i varor.

Det finns ytterligare regelverk som reglerar material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel men som vi inte gör tillsyn på i detta projekt. Den övergripande lagstiftningen är förordningen (EG) nr 1935/2004 – om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Det finns även en specifik förordning för material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Mer information hittar ni på livsmedelsverkets webbplats, www.livsmedelsverket.se.

Avgift för miljötillsyn

Miljöförvaltningen tar ut en avgift för tillsynen enligt en taxa som kommunfullmäktige beslutat om. Alla verksamheter – även butiker - ska själva bära de kostnader som hänger ihop med att vi kontrollerar att lagen följs. Avgiften ska täcka de kostnader miljöförvaltningen har för att handlägga ett ärende. Vi debiterar för tid vi lagt på till exempel förberedelser, restid, besök på plats, efterarbete och uppföljning. Timavgiften är för närvarande 980 kr.

Om ni har frågor, får ni gärna kontakta mig.

Vänliga hälsningar

Handläggare
Miljöinspektör

E-post:
Telefon:

Bilaga Faktablad ” Kort om reglerna för kemiska ämnen i varor”

Checklista

Kemikalier i varor som kommer i kontakt med livsmedel

Syftet med inspektionen och checklistan

- presentera storstadssamarbetet
- gör företagen medvetna om varornas betydelse för spridning av kemikalier i naturen och i vårt samhälle
- kontrollera hur butikernas egenkontroll fungerar och att varorna inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen (Reach bilaga XVII och POPS-förordningen)
- kontrollera vilken egenkontroll företaget har för att uppfylla de krav som kemikalielagstiftningen Reach artikel 33 ställer när det gäller information till konsumenter
- synliggör företagets möjlighet att påverka genom att exempelvis ställa krav på leverantörer och välja produkter som innehåller mindre farliga kemikalier, vid behov introducera ” 8 steg” och ”Kunna svara”
- förtydliga att detta projekt inte avser Livsmedelsverkets lagstiftning

Inspektionsdatum: _____

Företagets namn _____

Organisationsnummer: _____

Faktureringsadress: _____

Närvarande:

Miljöförvaltningen _____

Företaget/titel _____

Avgör tillsynsansvaret. Vilken roll har butiken?

Varor

- Primärleverantörer (egen import/införsel från annat land)
- Distributör (köper varor från svenska leverantörer)
- Primärleverantör för vissa varor och distributör för andra

1. Allmänt om företaget

Kort beskrivning av företaget

(Sortiment, fristående butik eller kedja, barnprodukter.)

2. Känner ni till gällande lagstiftning?

Känner ni till hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kapitel? Ja Nej

Känner ni till att vissa kemiska ämnen är begränsade eller förbjudna i vissa varor? Ja Nej

Känner ni till begränsningsreglerna (bilaga XVII) i Reach? (Kadmium i plaster, bly i keramik) Ja Nej

Känner ni till förordningen om långlivade organiska föroreningar, den så kallade POPs förordningen? (PFOS i ytbehandlingar ex teflon, SCCP i plaster) Ja Nej

Känner ni till vilken informationsskyldighet ni har enligt artikel 33 i Reach gentemot kunder vad gäller ämnen på kandidatförteckningen? (T.ex PFOA och ftalaterna DEHP, DBP, BBP och DIBP,) Ja Nej

3. Informationsskyldighet enligt artikel 33 i Reach

Har någon kund frågat om kemikalieinnehållet i några varor?
angående? Nej Ja,

Har ni några rutiner för om en konsument efterfrågar om en vara innehåller något ämne som finns med
på kandidatförteckningen? Ja Nej
Om ja, hur ser rutinen ut?

Har ni några rutiner för att överlämna information till yrkesverksamma kunder, t.ex. andra butiker, om
en vara innehåller något ämne som finns med på kandidatförteckningen?
Om ja, hur ser rutinerna ut? Ja Nej

Är rutinerna skriftliga eller muntliga?

Utbildar ni personalen om informationsskyldighet och kemikalieinnehåll?
 Ja Nej

Känner ni till var ni hittar information om kandidatförteckningen, t. ex när nya ämnen
kommer upp? Ja Nej

4. Egenkontroll – inköp av varor

Vem ansvarar för varorna och dess innehåll?

(ligger ansvaret hos butiken eller är det huvudkontoret som ansvarar för vad varorna innehåller för några kemikalier?)

Om butiken svarar att huvudkontoret sköter inköp av alla varor, hoppa till fråga 4b.

a. Vilka krav ställer ni vid inköp?

Ställer ni idag några krav på era leverantörer om att deras varor ska vara fria från några specifika farliga kemikalier? I så fall vilka?

Är kraven muntliga eller skriftliga?

Hur följer ni upp era eventuella krav på kemikalieinnehållet i varor?

(Gör ni stickprovskontroller/analyser, begär ni in testrapport i samband med leveranser etc.)

Har ni en kemikalielista/avvecklingslista över ert produktsortiment?

(För att underlätta kontrollen av kemikalier i varor kan företaget skapa en kemikalielista/avvecklingslista där information om kemikaliers farliga egenskaper finns samlad. Se över produktsortiment, börja med varor där risken är störst att det kan finnas farliga kemikalier)

Ja

Nej

b. Vilka krav ställer ni på huvudkontoret

Har ni kontrollerat med huvudkontoret att de varor ni har till försäljning i butiken inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen?

Ja

Nej

Har ni kontrollerat med huvudkontoret att de varor ni har till försäljning i butiken inte innehåller några ämnen på kandidatförteckningen?

Ja

Nej

Varor för redovisning

Vara 1:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Vara 2:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Vara för analys

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Anteckningar

Redovisning till miljöförvaltningen

Redovisa svaren senast den

Vara 1:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Vara 2:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Informationsskyldighet och kandidatförteckning, artikel 33 i Reach

Er leverantör ska informera er om de varor ni köper innehåller mer än 0,1 viktprocent av något ämne på kandidatförteckningen (SVHC-ämne). Om en kund frågar efter informationen är ni skyldiga att ge kunden ett svar inom 45 dagar. Om kunden är yrkesmässig måste ni ha informationen tillgänglig direkt vid försäljning av varan.

- Kontakta ert huvudkontor eller era leverantörer och fråga om de två utvalda varorna innehåller något ämne på kandidatförteckningen.
- Hur skulle ni svara om en kund frågade? Utgå ifrån svaret från ert huvudkontor eller från svaren från era leverantörer och beskriv hur ni skulle svara kunden – Redovisa svaret till miljöförvaltningen.
- Informationen bör kunna styrkas med leverantörsavtal, testrapporter eller intyg

Vara 1.

Butikens svar efter granskning av dokumentation från leverantören	Kryssa för lämpligaste alternativet
1. Denna vara innehåller inga ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 %.	
2. Tyvärr måste vi meddela er att vi inte är säkra på om denna vara innehåller ämnen på kandidatförteckningen eller inte.	
3. Denna vara innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 %. Dessa ämnen är Men vi väljer ändå att fortsätta sälja den här varan.	
4. Den här varan innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1%. Dessa ämnen är Därför har vi valt att dra tillbaka denna vara	

Vara 2.

Butikens svar efter granskning av dokumentation från leverantören	Kryssa för lämpligaste alternativet
1. Denna vara innehåller inga ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 %.	
2. Tyvärr måste vi meddela er att vi inte är säkra på om denna vara innehåller ämnen på kandidatförteckningen eller inte.	
3. Denna vara innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 %. Dessa ämnen är Men vi väljer ändå att fortsätta sälja den här varan.	
4. Den här varan innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1%. Dessa ämnen är Därför har vi valt att dra tillbaka denna vara	

Begränsade eller förbjudna ämnen

Vissa ämnen är begränsade eller förbjudna i vissa varor. Er leverantör bör kunna informera er och ge er underlag på att relevanta begränsningar uppfylls för de varor ni köper. Redovisningen bör styrkas med testrapporter, intyg eller annat underlag.

- Redovisa till miljöförvaltningen att de två utvalda varorna inte innehåller:
 - *Begränsade ämnen enligt bilaga XVII i Reach-förordningen.*
 - *Begränsade/förbjudna ämnen enligt POPs förordningen.*

Publikationer utgivna av Göteborgs Miljöförvaltning

Rapporter (ISSN 1401-2448):

- R 2015:1 Årsrapport 2014
- R 2015:2 Metaller i vattendrag - undersökningar av biotillgängliga metaller i vattendrag i Göteborg 2014
- R 2015:3 Bottenfauna - undersökningar av djurlivet i några sötvattensmiljöer i Göteborg 2014
- R 2015:4 Inventering av tennorganiska föreningar och dess effekter i småbåtshamnar 2014
- R 2015:5 Detaljhandelns kunskaper om kemikalier i varor- fokus vardagsrummet. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
- R 2015:6 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2014
- R 2015:7 Fältinventering av ålgräs i Göteborg 2014
- R 2015:8 Översiktlig inventering av ålgräsängar i Göteborgs kommun
- R 2015:9 Ekologisk landskapsanalys - artanalyser och metodutveckling
- R 2015:10 Märkning av biocidbehandlade varor. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
- R 2015:11 Kemikalier i varor som kommer i kontakt med livsmedel. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
-
- R 2014:1 Årsrapport 2013
- R 2014:2 Inventering av alger på grunda hårbotten i Göteborgs skärgård
- R 2014:3 Inventering av grunda mjukbotten i Göteborg 2013
- R 2014:4 Varor i lågprissegmentet - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg och Stockholm
- R 2014:5 Budget 2014
- R 2014:6 Bottenfauna i Göteborgs kommun 2013
- R 2014:7 Metaller i vattendrag 2013
- R 2014:8 Metaller i vallgravsfisk 2013
- R 2014:9 PVC-produkter - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
- R 2014:10 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2013
- R 2014:11 Pedagogiska odlingsträdgårdar. Slutrapport
- R 2014:12 Kemikalier i arbets- och profilkäddor - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm
- R 2014:13 Jämställt bemötande
- R 2014:14 Miljörapport 2013. En beskrivning av miljötillståndet i Göteborg
- R 2014:15 Kemikalier i skor och leksaker - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
- R 2016:16 Inventering av källsnabblöpare 2014
- R 2014:17 Insekter i värdefulla lövträd i Göteborgs kommun
-
- R 2013:1 Årsrapport 2012
- R 2013:2 Metaller i vattendrag 2012
- R 2013:3 Bottenfauna i Göteborgs kommun 2012
- R 2013:4 Metaller i vallgravsfisk 2012
- R 2013:5 Sumpskogar och lövlundar i Göteborgs kommun. Inventering av ett urval av områden
- R 2013:6 Insekter i ruderatmarker och kraftledningsgator i Göteborgs kommun
- R 2013:7 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2012
- R 2013:8 Ekologisk landskapsanalys - en pilotstudie
- R 2013:9 Miljörapport 2012. En beskrivning av miljötillståndet i Göteborg
- R 2013:10 Riktvärden och riktlinjer för utsläpp av förorenat vatten till recipient och dagvatten i Göteborg
- R 2013:11 Kemikalier i ytterkläder - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg och Stockholm
- R 2013:12 Skyddsvärda träd i Göteborgs kommun

Göteborgs Stad
Miljö

Malmö stad

HELSINGBORG